

szakban, mint a fővárosi és fiumei adómentességi törvényjavaslatok, valamint az «országház építéséről» szóló törvényjavaslat előadója vonta magára a közfigyelmet.

Ugyanezen időben jelent meg tőle egy végtelenül érdekes, adatokban gazdag s az összes sajtó által örömmel üdvözölt munka «Budapest középítkezései 1867—1883» cím alatt, mely azonban csak kisebb körben lett teljesen ismerve, mert azt a szerző csak 1000 példányban nyomtatván, csakis barátai és ismerőseinek küldte meg, s így könyvtáraknál nem volt kapható.

Mint a fővárosi közmunkák tanácsának és a fővárosi képviselő testületnek tagja, folytonosan élénken vesz részt ezen testületek tanácskozásaiiban s különösen építkezési ügyekben mindenütt találkozunk szakavatott és döntő működésével.

Mint városi képviselőnek, az ő indítványára lett megszüntetve a budai külterleki birtokosokra igazságtalanul nehezedett külön adó, a «hegyvám» illeték, mely mint a múltnak érthetetlen maradványa sújtotta az illetőket. Polgártársai ebbeli érdemei elismerésül fényes banquetet rendeztek s emlékül egy gyönyörű, stilszerűen dolgozott ezüst bilikkommal ajándékozták meg, mely arany diszítésekben és betűkben tünteti fel nevét és az alkalmat, melylyel átadatott.

Ugyanekkor a várkerti építkezések teljes befejezése alkalmával s a közügyek körül szerzett kitűnő érdemei elismerésül Ő felsége által a Lipótrend lovagkeresztjének adományozásával lett kitüntetve.

1884-ben a főváros III-ik kerületében újra és pedig egyhangulag lett országgyűlési képviselőnek megválasztva.

A közügyek terén kifejtett rendkívüli működése mellett még az egyleti és társadalmi életben is találkozunk vele. Mint a budavári vörös-kereszt fiók-egyletének elnöke, a budai nőegylet titkára, a budai szegény gyermek-kert egylet egyik igazgatója, a budai gőzsikló-társulat elnöke, a budapesti takarékpénztár és a Ganz-féle gépgyár igazgatója, a budai dalárda elnöke s csaknem valamennyi jobbpárti (budai) egyletnek és társulatnak választmányi tagja e téren is rendkívüli munkásságot fejt ki.

Országgh jelenleg 48 éves s így férfikorának derekén áll. Erőteljes testalkattal, szónoki tehetséggel, átható élénk észszel és széles olvasottsággal bír és a legjobb akarattal lévén telve, tőle mindnyájan, de különösen a budaiak, — kiknek érdekeit talán senki sem ismeri jobban és senki sem képviseli melegebben — még sokat várhatunk. Tagja most is a képviselőház pénzügyi bizottságának.

Dr. Pauler Tivadar.

A Tisza-kabinetnek nagytudományu tagja, ki most már másodízben igazságügyminister, Pauler Tivadar született Budán, 1816. ápril 9-én. Gimnásialis tanulmányait ugyanott 1824—30-ban, a bölcsészeti és jogtudományokat pedig a pesti m. k. egyetemen végezte kitűnő sikerrel 1830—1835-ben.

Ugyancsak a pesti egyetemen nyerte 1832-ben a bölcsészettudori, 1836-ban pedig a jogtudori oklevelet. Innen kezdve folytonos egymásutánban látjuk őt emelkedni tekintélyben, hírnévben; a tanári kathédra, a kitüntetések, a tudomány és irodalom s a

PAULER TIVADAR.

közügyek szolgálatának fokozatain, fel egész addig, a mikor törvényhozóvá s a korona tanácsának tagjává lesz. Lássuk e nagy tevékenységben töltött, a nemzetnek több téren tett kiváló szolgálatokban s ezek által szerzett érdemekben gazdag élet fontosabb momentumait.

Pályázati vizsgálat alapján Pauler 1838-ban az ész- és magyar közjog rendes tanárává lett a

zágrábi kir. akademián. A mellett Zágrábmegye közönsége a megyei törvényszék rendes birójává választá őt 1845-ben, mely állásában 1846. és 1847. évekre megerősített.

Már ez időtájban vonta magára a tudományos körök figyelmét s in specie a m. tud. akademia 1845-ben levelező tagjának választotta őt, ki aztán ugyanezen tud. testület törvénytudományi osztályának 1858-ban rendes tagjává lett.

Zágrábból nemsokára 1847-ben saját kérelmére a győri kir. akademiához helyeztetett át, mint a fenérintett tárgyak rendes tanára. Itt azonban nem sokáig működött, mert hivatása magasabb állásra vitte: 1848. jul. 11-én neveztetvén ki a m. kir. tudományegyetemhez, ugyancsak az említett tantárgyak rendes tanárává.

A szabadságharc szomorú végeztével 1849. októberben Pauler egyetemi tanári állásában további intézkedésig ideiglen meghagyott s aztán 1852-ben Ő Felsege által az ész- és büntető-jog rendes tanárává neveztetett ki. Mint tanár csakhamar páratlan nimbust vívott ki tanítványai előtt, kik őt az imadásig szerették ugy

tudományos becsü leckéi és gyönyörű előadása, mint szeretetteljes, humanus bánásmódja által, Nem is volt oly népszerű tanár a budapesti egyetemen, mint Pauler, mindaddig, a míg ez állásáról magasabb hivatalos funtiók kedvéért megvált. Óráira kényszer nélkül is csak úgy özönlött az ifjuság s boldognak érezte magát, ki őt hallgathatta.

De nemcsak tanítványai, hanem kartársai előtt is nagy tisztelet- és tekintélyben állott. Az egyetem tisztválasztási jogának visszaszerezése után a jog- és államtudományi kar dekánya lett 1860., 1860/1. és utóbb 1865/6-ban. Az egyetem rectorként látjuk őt működni, 1861/2-ben. Ezek voltak tisztségei, melyeket az egyetem kebelében s annak élén viselt.

De olyan kitűnő erőt, mint Pauler, hasznosítani, foglalkoztatni kellett az egyetem s tanszék körén kívül is. Szükség volt rá s hégzagot pótolta más téren is.

Igy lett ő 1861-ben a kir. helytartótanács kebelbeli tanulmányi bizottságának külső tagja; 1863—66-ban a cs. kir. közoktatásügyi tanács külső tagja; továbbá 1863-ban az országbiró által a hét-személyes táblához neveztetett ki büntetőügyekben pótszavazónak s ezen állásában meg is maradt a hétszemélyes tábla megszűntéig (1869); 1867-ben a ministeri törvénykezési értekezletnek tagja s nevezetesen a büntetőügyi albizottságban a legjelentékenyebb tevékenységet fejtett ki; 1869-ben a curia legfőbb ítélő osztályához rendes birónak neveztetett ki, de ezen magas birói állás a tanársággal incompatibilissé lévén, arról még azon évben lemondott s tanszékén megmaradt.

Mindezek, bár magukban véve, elég fontos megbizatasok és teendők, csak melléklöközások voltak Paulernek, főgondját tanszékére fordítván, melynek büszkesége volt, de azért azokat is nagyobb hivatottsággal töltötte be, illetőleg végezte el, mint mások, kik tán kizárólag csak azoknak éltek.

Igy haladva, Pauler a magyar jogászvilág első tekintélyévé lön s 1870-ben mint az első magyar jogászgyűlés elnöke szerepel, hogy aztán egy évre rá a korona tanácsosai sorában foglalja el méltó helyét. Ugyanis 1871. február 10-én lett vallás- és közoktatásügyi ministerré, mely állást azonban nemsokára, 1872. szept. 4-en fölcserélt az igazságügyi tárcával, melyet 1875. márczius 2-ikáig tartott meg, mikor is a Bittó-kabinet többi tagjaival együtt lemondott s visszatért újra tanszékéhez, mely neki annyi hirnevet és dicsőséget szerzett. De nem sokáig szentelhette magát tanári hivatásának, mert szükség volt rá az ország kormányzatában. 1878. június 30-án ismét átvette az igazságügyi tárcát, ezuttal már a Tisza-kabinetben s azóta folyton e magas hivatásának él.

Méltán érték őt, ki annyira kitüntette magát a közügyek terén, a kitüntetések a király részéről is. 1862. dec. 25-én a királyi tanácsosi címet kapta. 1867-ben a koronázás alkalmával a Lipótrend lovagkeresztésévé lett; midőn a Bittó-kabinettel együtt beadta lemondását, a Lipótrend nagy keresztjével kitüntetve mentetett föl ál-

lásától s végül 1881. május 5-én valóságos belső titkos tanácsossá lett. Királyi kegy kitüntetései alig értek valaha érdemesebb embert.

A választók bizalma is ép oly szívósan ragaszkodott hozzá. 1871-ben a főváros I. kerülete választá meg őt orsz. képviselőnek s megválasztá azután is folytonosan ugyanazon kerület 1872., 1875., 1878., 1881. és 1884-ben, a három utolsó választáskor egyhangulag.

Az akademiában is fokozatosan emelkedett tovább mind nagyobb tekintélyre és magasabb tisztségre. 1874. május 28-án az akadémia igazg. tanácsának tagjává, 1880 nov. 22-én pedig az akadémia másodelnökévé választatik s 1883-ban ismét megválasztatik másodelnökké.

Tudományos irodalmi munkálkodásáról, mely hazai tudományos irodalmunkban előkelő és kiváló helyet foglal el, meg épen könyvet lehetne írni, de terünk nem engedvén annak tüzetes méltatását, csak rövid jelzésére szoritkozhatunk.

Értekezése in, emlékbeszédje in, könyvismertetésein kívül, melyek az Akadémiai Évkönyvekben, Akadémiai Értesítőkb en, Tudománytárban, Uj magyar muzeumban, Budapesti Szemlében, Magy. Egyet. Encyclopaediában stb. megjelentek, önálló munkái következők:

Jog- és államtudományok Encyclopaediája. Budapest, 1850. 4. kiadás 1871.

Észjogi Előtan (Bevezetés és Alaptan). Ugyanott 1853—54. 3. kiad, 1873.

Büntetőjogtan. Ugyanott. 1864—65. II. köt. 3. kiad. 1872—73.

Adalékok a hazai jogtudomány történetéhez Budapest, 1878.

A budapesti magyar kir. tudomány egyetem-története. Budapest, I. füz. 1880. II. füz. 1882. III. füz. 1884.

Mindezen életrajzi adatok elég ékesen szólnak. Feleslegessé tesz a kommentárokat. Ez évkönyv első évfolyamában az igazságügyi tárca körében történt törvényhozási momentumok bár vázlatosan ismertetve lévén, erre most nem terjeszkedünk ki, csak pár vonást jegyzünk még fel Paulerről. Jóllehet öreges ember már, anynyira bírja a szó hatalmát, hogy pl. a mult országgyűlésen egy interpellációra válaszolva, oly viharos tetszést, oly enthusiasmust tudott az egész házban kelteni, a minőnek csak igen ritkán voltak tanui a Sándor utcai palota falai. Hangja is szép csengő és rokonszenves. Emlékező tehetsége bámulatosan élénk. Réges-régen történt dolgokról, miket más halandó százszor is elfeledett volna, olyan jól emlékszik, mintha csak tegnap történtek volna. Bármily igénytelen embernek a neve ha csak egyszer is megfordult előtte, azt ő többé el nem feledi. Aztán pontos, mint a legpontosabb óra. Kivált mióta miniszter, nem volt olyan ülés a képviselőházban, melyről Pauler hiányzott volna, ha csak nem volt a főrendeknél elfoglalva; s ha a ház ülése nem nyulik d. u. 2 óráig, a fen maradt időt arra használja, hogy hivatalába megy és ott dolgozik. Épen ugy nem szokott hiányozni a szabadelpárt egy értekezletéről sem, akár tárgyalnak ott olyan ügyet, mely az ő ressortjához tartozik, akár nem. Mindez nagy kötelességérzetére s lelkiismeretességére vall. Elvez, hogy «unum faciendum, sed alterum non omittendum.»